

Отже, матеріал російської літератури у загальній концепції фантастичного дискурсу Р. Лохманн відіграє провідну роль. Реалізація дослідницької думки вимагала нових підходів, нового кута зору на відомі художні тексти. Точка зору «із сторони», з позицій зарубіжної культурної традиції дозволила дослідниці по-новому розглянути відомі тексти російської готики у контексті існуючої літературної традиції.

Список використаних джерел

1. Лохманн Р. Дискурсы фантастического: пер. с нем. / Р. Лохманн. – М. : Новое лит. обозрение, 2009. – 384 с.

Анотація

У статті акцентується увага на своєрідності сприйняття російської літератури зарубіжними дослідниками. Йдеться про рецепцію Р. Лохманн дискурсу фантастичного художніх творів російських письменників з елементами літературної готики. Відомо, що кращі взірці критичної думки і літературознавчі студія про літературні твори належать вітчизняним дослідникам, проте у рецепції зарубіжних фахівців яскравіше виявляються оригінальні риси чужої літератури. Саме такою проникливістю відрізняється оцінка дискурсу фантастичного у літературній готиці російської прози Р. Лохманн, яка акцентує увагу на генезі фантастики, її семантики у різножанрових нарративних текстах російської літератури.

Ключові слова: рецепція, російська література, готика, фантастичне, семантика.

Abstract

The article focuses on the uniqueness of perception of Russian literature by foreign researchers. To be more specific, this is a reception of R. Lohmann's discourse of fantastic in the works of Russian writers with the elements of literary Gothic. We know that the best examples of critical thought and literary studies of works include domestic researchers, but according to foreign professionals' reception we can better distinguish the original features of another country's literature. With this kind of insight differs the estimation of fantastic discourse of literary Gothic in R. Lohmann's Russian prose, which focuses on the genesis of fiction, its semantics in different genres of narrative texts of Russian literature.

Keywords: reception, Russian literature, Gothic, fantastic, semantics.

УДК 811.111(075.8)

Є. В. Штерн

(м. Івано-Франківськ)

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНА «ІДЕОЛЕКТ» У ЛІНГВІСТИЦІ

Термін «ідіолект» активно розробляється як у вітчизняній, так і західній лінгвістиці і є на сьогоднішній день одним з базових понять в галузі дослідження індивідуальних особливостей мови. Інтерес вчених до індивідуальної природи мови

чітко прослідковується з часів античних мислителів. Протягом століть розробка співвідношення «мова-людина» активно досліджувалась в галузі філософії, психології, педагогіки, соціології та лінгвістики.

Початком інтегрального лінгвофілософського вивчення індивідуальності мови можна вважати праці В. фон Гумбольдта.

Говорячи про необхідність розвитку даного напрямку, вчений вважав, що «всі люди говорять як би однією мовою, і в той же час у кожної людини своя окрема мова. Необхідно вивчати живу розмовну мову і мову окремого індивіда» [1, с. 45]. Згідно Гумбольдту, мова – це засіб самовираження індивіда, а сама природа мови суперечлива, оскільки передбачає нерозривну взаємодію загального і індивідуального. Ідеї В. фон Гумбольдта в подальшому були розвинуті в працях Г. Гердера, Ф. де Соссюра, Е. Сепіра та інших. Відчутний внесок в розробку проблеми здійснив російсько-польський філолог І.А. Бодуен де Куртене. Він наполягав на індивідуальності природи мови, підкреслював наявність цілого спектру відмінностей її індивідуальної і загальнонародної форми існування.

У рамках вітчизняної лінгвістики найбільший внесок у вивчення проблеми індивідуальності мови здійснили А.М. Пешковський, В.В. Виноградов, А.А. Шахматов. Серед вчених, які досліджували різні аспекти індивідуальної природи мови, необхідно виділити британського фонетиста Д. Аберкромбі, американського структураліста Ч. Хоккета, французького лінгвіста А. Мартіне і філософів М. Даммета (Великобританія) і Д. Девідсона (США). В англomовний науковий обіг термін «ідіолект» був уведений приблизно в 40-х роках ХХ ст. Етимологія терміна достатньо прозора: грецьк. *idios* – «свій, своєрідний, особливий» і *lect*, як у слові діалект, яке своєю чергою, датується ХVІ ст. і походить від грецького *dialectos* – «розмова, промова, полеміка, спосіб мовлення, місцева говірка, стиль» і *lectos* – «наділений здатністю говорити». У пострадянському лінгвістичному термінопросторі цей термін поширився приблизно з кінця 70-х років ХХ ст. У широкому розумінні ідіолект – це взагалі реалізація певної мови в устах індивіда, тобто сукупність текстів, породжуваних мовцем і досліджуваних лінгвістом з метою вивчення системи мови.

Ідіолект у вузькому значенні – тільки специфічні мовленнєві особливості певного носія мови. У такому аспекті вивчення ідіолекту актуальне насамперед те, де основна увага приділяється співвідношенню загальних та індивідуальних характеристик мовлення(стилю), а також у нейролінгвістиці, де необхідно представити співвідношення індивідуальної і типової клінічних картин при різних видах розладу мовлення.

Загальні дефініції терміна ідіолект несуперечливі і типологічні за своєю природою: по-перше, це «специфічна мова індивіда, яка іноді визначається як «індивідуальний діалект» [2, с. 455]; по-друге, «сукупність формальних і стилістичних особливостей, властивих мовленню окремого носія даної мови..., взагалі (її) реалізація в устах індивіда, тобто сукупність текстів, породжуваних мовцем і досліджуваних лінгвістом з метою вивчення системи мови...» [3, с. 144]; по-третє «мовна практика окремого носія мови; сукупність формальних і стилістичних ознак, що вирізняють індивідуальну мову» [4, с. 67].

Повертаючись до широкого розуміння ідіолекту, наголосимо на його соціальній природі, на тій специфічній ознаці репрезентувати певний

ідіом(літературну мову, територіальний або соціальний діалект), який поєднує в собі загальні й специфічні риси його структури, норми. З огляду на сказане цілком можна пристати до визначення ідіолекту, запропонованого у єдиному поки що у пострадянському просторі словнику соціолінгвістичних термінів, як «сукупності професійних, соціальних, територіальних, психофізичних, етичних, естетичних та ін. особливостей, що характеризують мовлення окремого індивіда» [5, с.46].

Глибоким і конструктивним з погляду методологічної перспективи дослідження феномену ідіолекту видається його потрактування польськими соціолінгвістами: «Ідіолект – мова індивідуума, індивідуальний спосіб використання мовних засобів. Можна говорити про певний індивідуальний стиль, коли кожний мовець володіє більшою чи меншою мірою виразними індивідуальними мовними, стилістичними навичками, мовленнєвими звичками. Ідіолект відображає не тільки особистість, переконання, темперамент, а певною мірою також нашу соціолінгвістичну біографію – індивідуальну участь в комунікативних ситуаціях як пережитих, даних у досвіді, так і актуальних з відповідної їм мовною поведінкою. Різниця між ідіолектами виявляється більшою мірою у сфері фонетики і лексики, синтаксису, ніж на граматичному рівні (флексії, словотвір)» [6, с.50].

У мікропарадигмі існуючих соціолінгвістик ідіолект постає об'єктом соціолінгвістики особистості, яка вивчає соціально детерміновані особливості мови конкретного суб'єкта як результат його соціалізації. Таким чином, у вітчизняній лінгвістичній школі ідіолект охоплює весь комплекс формальних і стилістичних характеристик мови. В свою чергу «специфічність ідіолекту створюється відбором і перевагою мовних одиниць, вибраним використанням їх поєднувальних і композиційних можливостей, творчими мовними діями» [7, с.85].

В західній лінгвістиці трактування ідіолекту постає менш фундаментальним і спрощеним. В самому загальному сенсі західні вчені визначають ідіолект як сукупність особливостей вживання конкретної мови окремим індивідом в певний момент часу, а також як «лінгвістичні константи», які служать основою висловлювань носія [8, с.338-339].

Підсумовуючи сказане, слід відзначити окремі теоретичні аспекти терміна ідіолект та відповідні стратегії його дослідження. Первісно вживаний на позначення особливостей індивідуального мовлення, детермінованих соціальними та психофізичними чинниками, цей термін посів центральне місце в термінології соціолінгвістики, комунікативної лінгвістики, діалектології, стилістики, психолінгвістики та ін. Основна стратегія дослідження ідіолекту полягає у врахуванні ієрархічної підпорядкованості ідіолекту «вищим» рівням соціально-мовленнєвої типізації, як-от етіолект, соціолект, регіолект, гендерлект та ін., а також соціологічних характеристик людини-мовця, ситуації спілкування та часового періоду життя індивіда, протягом якого відбувається спілкування.

Список використаних джерел

1. Виноградов В.А. Идиолект / / Русский язык. Энциклопедия / Гл. ред. Ю. Н. Караулов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Большая Российская энциклопедия; Дрофа, 1998. –С.144-145.
2. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию.- М.: Прогресс, 1984.- 400с.

3. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко – К.: Либідь, 2001.
4. Матвеева Т.В. Учебный словарь: Русский язык, культура речи, стилистика, риторика. – М.: Наука, Флинта, 2003.
5. Сулейменова Э.Д., Шеймерденова Н.Ж. Словарь социолингвистических терминов. – Алматы: Казак Університеті, 2002. – 170с.
6. Concise Oxford companion to the English language / editor, Tom McArthur; assistant editor, Roshan McArthur. – Oxford; New-York: Oxford University Press, 1996. – 692 p.
7. Dubois J. Diccionario de Lingüística / Vers. española de Inés Ortega y Antonio Domínguez. – 4ª ed. – Madrid: Alianza Editorial S.A., 1994.
8. Skudrzykowa. A., Urban K. Mały słownik terminów z zakresu socjolingwistyki i pragmatyki językowej. – Kraków – Warszawa, 2000. – 169s.

Анотація

У статті аналізується дослідження категорії ідіолект у лінгвістиці. Вивчення проблеми дозволило глибше зрозуміти зміст дефініції ідіолекту, його соціальної природи та специфіки.

Ключові слова: ідіолект, індивідуальний стиль, носії мови.

Abstract

The article analyses the research of the category idiolect in linguistics. The study of the problem let us understand the content of the definition of idiolect, its social nature and peculiarity.

Key words: idiolect, individual style, language speaker

РОЗДІЛ 5

ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 1:174

Б. Л. Гривнак
(м. Івано-Франківськ)

ФІЛОСОФІЯ КОМУНІКАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: ТЕОРЕТИКО-СВІТОГЛЯДНИЙ АСПЕКТ

Кінець ХХ- початок ХХІ століть можна з упевненістю назвати епохою великих змін, перетворень та потрясінь. Як вплине цей факт на розвиток людства сьогодні, мабуть, з упевненістю сказати не здатен ніхто. Ми можемо лише констатувати, що на початку ХХІ століття світ є вкрай мінливим та непередбачуваним і процес постійних змін постійно пришвидшується. Людина, не підготовлена належним чином до життя і праці у круговерті постійних суспільних